

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA TURLI KASBLARNI QANDAY QIZIQTIRISH MUMKIN?

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10436355>

M.B.Ermatova

*Denov tadbirkorlik va pedagogika
instituti pedagogika fakulteti
Maktabgacha ta'lim kafedrası
o'qituvchisi*

Mengboyeva Sug'diyona Olimovna

Hasanova Sevinch Ramozon qizi

*maktabgacha ta'lim yo'nalishi
2 bosqich 2mt guruh talabasi*

Annotatsiya

Mazkur maqola maktabgacha yoshdagi bolalarni kelajakdagi kasblarini tanlashda nimalarga e'tibor berishi haqida so'z boradi.

Kalit soz'lar

kasb, salohiyat, intilish, martaba

Bola hayotining har bir lahzasi o'rganish, izlanish va o'z-o'zini kashf qilish uchun imkoniyatdir, bu keyinchalik ularga o'zi yashayotgan, mehnat qiladigan va yaratgan jamiyatga qanday qo'shilishni o'rganishga yordam beradi. Boshqa tomondan, kasb va martaba inson hayotining asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, biz ko'pincha ular haqida ongli yoki ongsiz ravishda bolalikdan boshlab o'ylaymiz.

Ammo maktabgacha yoshdagi bolalarning fantaziya va o'yin dunyosini buzmasdan qanday qilib kasblar olamini tanishtirishimiz mumkin? Bu savolga javob berish uchun maktabgacha yoshdagi bolalarga turli kasblar bilan tanishishlari muhimligi va ularni kasblar olamiga yaqinlashtirish uchun qanday tadbirlarni tashkil qilish mumkinligi haqida tarbiyachilar ko'proq izlanishlari kerak bo'ladi.

Nima uchun bolalar turli kasblarni o'rganishlari muhim?

Biz bilamizki, bolalar o'yin orqali yaxshiroq o'rganadilar, shuning uchun o'yinlardan ularga o'rganishga yordam berish usuli sifatida foydalanish orqali ular atrofdagi dunyo qanday ishlashini tushunishlari mumkin. Shuning uchun ham bolalarni kasblar olami, kasb tushunchasi bilan yaqindan tanishtirish, ularning tabiiy qiziquvchanligini yanada oshirish juda foydalidir.

Qanday qilib biz buni eng samarali tarzda amalga oshirishimiz mumkin, shuningdek, bolalarning kognitiv qobiliyatlari bilan bir qatorda eng yaxshi o'rganish usullarini ham hisobga olish mumkinmi? Quyida biz maktabgacha yoshdagi bolalarga martaba tushunchasini tushuntirishga yordam beradigan va ularni erta yoshdan boshlab turli kasblar haqida o'ylashga undaydigan bir nechta tadbirlarni muhokama qilamiz.

Bolani kasb-hunarlarini o'rganishga ijobiy yondashsak, bolalar bu jarayondan bahramand bo'lishlari shubhasiz, ota-onalar yoki maktabgacha ta'lim tashkilotida ishlayotgan xodimlar bundan zavqlanishadi.

Shu o'rinda Donald Superning martaba rivojlanishi nazariyasi qaraydigan bo'lsak.

Aynan Donald Super nazariyasi va uning martaba rivojlanish bosqichlari Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish davrini tushunish va unga faoliyatni yanada samarali moslashtirish uchun fikr yuritgan.

1980 yildan beri mansab rivojlanishining ushbu nazariyasiga ko'ra, har bir shaxs o'z martabasini rivojlantirish va qurish jarayonida turli bosqichlardan o'tadi. Ushbu rivojlanishga shaxsiy tajribamiz ta'sir qiladi, bu bizning shaxsiy tushunchamiz va kasb tanlashimizni shakllantiradi. O'z-o'zini anglash yanada barqaror bo'lganda, odamlar ongli ravishda kasbiy qarorlar qabul qiladilar va o'zlari uchun to'g'ri martaba yo'lini tanlashlari mumkin.

Superning fikriga ko'ra, shaxs o'zining "hayot kamalagi" davomida bir necha bosqichlardan o'tadi, bu martaba rivojlanishini ifodalaydi va har bir bosqich o'ziga xos rol va mas'uliyat bilan tavsiflanadi. Ushbu maqolaning maqsadlari uchun men martaba rivojlanishining birinchi bosqichi - fantaziya bosqichiga e'tibor qaratak.

Bu bolaning qiziqishlari, ko'nikmalari va qadriyatlarini, shuningdek, o'zini o'zi tasavvur qiladigan bosqichdir. Shuningdek, biz bolaning ma'lum iste'dodlarga ega ekanligini aniqlashimiz va bolaning rivojlanishidagi og'ishlarni aniqlashimiz mumkin. Agar biz ushbu davrda ularning tabiiy qiziqishini rag'batlantirish uchun to'g'ri usullardan foydalanmasak, bu ularning o'zini o'zi kashf qilish va kasblar dunyosini tushunish istagiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Super nazariyasi insonlar yoshligidanoq o'z karerasini rivojlantirish yo'llarini belgilaydi va biz, kasb-hunar bo'yicha maslahatchilar va maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan boshqa mutaxassislar, ularga bundan maksimal darajada foydalanishga yordam berishimiz kerak.

O'sish bosqichi (0 - 14 yil)

Maktabgacha yoshdagi bolalarning kasbiy yo'nalishini ko'rib chiqayotganda, biz ko'pincha "hayot kamalagi" ning birinchi bosqichiga va uning birinchi kichik bosqichiga e'tibor qaratamiz. Superning so'zlariga ko'ra, bu bosqich eng muhim bosqichlardan biridir, chunki aynan shu davrda bolalar o'zlarining dastlabki

tasavvurlarini yaratadilar va dunyoga munosabatini rivojlantiradilar. Bu davrning boshida bolalar tez psixofizik rivojlanishni boshdan kechiradilar, lekin ular hali dunyoni haqiqat ob'ektivi orqali idrok etmaydilar; o'rniga fantaziya ustunlik qiladi. Ushbu davr bir necha kichik bosqichlar bilan tavsiflanadi:

- Qiziqishlar (11 - 12 yosh) - ko'pchilik bolalar o'zlarining ba'zi qiziqishlari haqida allaqachon xabardor bo'lgan davr va bu qiziqishlar ko'pincha muayyan kasbga qiziqishni rivojlantirish va kelajakdagi kasbni yaratish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

- Imkoniyatlar (13 - 14 yosh) - bolalar o'z qiziqishlarini muayyan ish va kasbda talab qilinadigan maxsus ko'nikmalar bilan bog'lashni boshlaydigan davr. Bu davr, shuningdek, bolalar kerak bo'lgan birinchi martaba o'tish davriga to'g'ri keladi

Maktabgacha yoshdagi bolaga martaba tushunchasini tushuntirish qiyin bo'lishi mumkin va biz uni "ish" yoki "ish" atamaları yordamida aniqlashimiz mumkin, ammo martaba shunchaki ish emas. Bolalarni kasblar va kasblar dunyosi bilan tanishtirish uchun ular eng yaxshi tushunadigan usuldan, ya'ni o'yin va turli xil faoliyatlardan foydalanish yaxshidir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan kasblarni o'rganish bo'yicha tadbirlar olib borish bolalar uchun zavqli bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar fantaziya kichik bosqichining dastlabki bosqichida bo'lib, turli kasblarni o'rganishni boshlash uchun rivojlanishga tayyor bo'lishadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlaydigan mutaxassislar, shuningdek, ularga g'amxo'rlik qilayotgan ota-onalar ularga quyidagi faoliyat turlaridan ba'zilar orqali turli kasblarni o'rganishga imkon beradi.

Turli kasblar haqida hikoyalarni o'qib berish bu tarbiyachilar orqalimi yoki ota-onalar tomonidanmi bolalarga qiziq bo'ladi.

Biz bilamizki, kattalar ularga kitob o'qishdan zavqlanishadi va kitob o'qish ularga turli kasblarni o'rganish uchun ajoyib imkoniyat yaratadi. Kitobni o'qib chiqqandan so'ng, turli kasblar va ular qanday amalga oshirilishi haqida munozaraga kirish va bolalarni savollar berishga va o'z fikrlari bilan bo'lishishga undash kerak. Bolalar bilan turli xil kitoblarni o'qish orqali ular o'z bilimlarini kengaytiradilar va turli kasbga ega bo'lish yo'llari haqida orzu qiladilar.

Rol o'ynash bolaga kacb tanlash uchun eng qiziq yo'ldir.

Turli kasblarni o'rganishning eng oson yo'li - bolalarga professional rolini o'ynashga imkon berishdir. Ularni turli martaba bilan bog'liq kostyumlar va rekvizitlar bilan ta'minlang va ular quruvchi, shifokor, o'qituvchi, advokat, oshpaz yoki xayolingizga kelgan boshqa kasb rolini o'z zimmalariga olishlariga imkon bering. Rol o'ynash bu yoshdagi bolalarga turli mutaxassislar bilan tanishish va har bir kasb bilan bog'liq vazifa va mas'uliyatni yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

Turli kasblarni tanishtirish bo'yicha har-xil tadbirlar tashkil etish.

Men bolalar uchun o'rganish va kashf qilishning eng oson yo'li o'yin ekanligini barchamizga ma'lum. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mos keladigan kasb o'yin turlaridan biri mos keladigan o'yinlarni tanlash lozim. Bir nechta kasblarni va ushbu mutaxassislar tomonidan qo'llaniladigan vositalarni tanlash va har bir kasb va har bir vosita uchun individual kartalar yaratish maqsadga muvofiqdir. Keyin bolalardan har bir kasbni professional foydalanadigan vositalar bilan moslashtirishni so'rash va bu yoshdagi bolalar o'qiy olmasligi sababli, turli kasblarning rasmlari va ma'lum bir kasb uchun professional foydalanadigan vositalardan foydalanish yaxshi natija beradi.

Bolalar o'z tajribalari orqali juda tez o'rganadilar, shuning uchun agar biz ularni kasblar dunyosi haqida ko'proq bilishlarini istasak, ularga buning uchun imkoniyatlar yaratishimiz kerak. Mahalliy korxonalar va muassasalar bilan hamkorlik qilib va bolalarni turli mutaxassislar bilan bevosita uchrashadigan sayohatlarga olib borishimiz, politsiya bo'limi, kasalxona, o't o'chirish bo'limi, turli mahalliy korxonalar va bolalar uchun qiziqarli bo'lgan boshqa muassasalarga tashrifni tashkil etish bolaga yanada qiziqish uyg'otadi.

Ota-onalar bilan hamkorlik

Maktabgacha tarbiya guruhidagi bolalarning ota-onalari turli kasb va kasblarga ega. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tomonidan o'tkaziladigan tadbirlarda ishtirok etishni istagan ota-onalarni kelishga taklif qilish va bolalar bilan o'z kasblari haqida suhbatlashish juda oson. Agar ota-ona ish joyida forma kiya, maktabgacha ta'lim tashkilotiga tashrif buyurganida uni kiyishni so'rang. Tashrifdan oldin, bolalarni unga tayyorlab va ularni o'sha kasb haqida qiziqtirgan har qanday narsa haqida savol berishga undash lozim.

Yakuniy fikrlar

Bu yoshda bolalar uchun kasb va kasblar haqida o'ylash uchun bizga erta tuyulishi mumkin bo'lsa-da, aslida unday emas. Maktabgacha yoshdagi bolalar juda qiziquvchan va kattalar dunyosini o'rganish juda qiziqarli ko'rinadi, shuning uchun biz ularga u taklif qiladigan hamma narsani kashf qilish imkoniyatini berishimiz kerak.

Kasb va kasblar tushunchasini erta yoshdan boshlab berish bolalarga biz ulg'ayganimizda o'zimiz egallagan kasblar haqidagi tasavvurlar bilan cheklanmasdan, turli kasblarni erkin o'rganish imkonini beradi.

Ularga o'zlarini eng yaxshi tushunishlari va atrofdagi dunyoni o'rganishlari mumkin bo'lgan xavfsiz va rag'batlantiruvchi muhitni ta'minlash orqali biz ularga ma'lumot to'plash va kelajakda o'z martaba imkoniyatlarini o'rganishni boshlaganlarida zarur bo'lgan tadqiqotlar o'tkazish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beramiz. Bundan tashqari, biz ularning har bir mashg'ulot davomida

qiziqarli bo'lishini ta'minlaymiz. Natijada, quvnoq va qiziquvchan bola baxtli va qiziquvchan kattalarga aylanadi va biz farzandlarimiz uchun aynan shu narsani xohlaymiz, shuning uchun buni amalga oshirish uchun harakat qilishimiz lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Anvarova D.M., Ergashev P.S Kasbga yo'naltirish va kasb tanlash asoslari T.:2016y

2. Muslimov N.A., Mullaxmetov R.G. Kasb tanlashga yoilash. O 'quv qoilanma.-Toshkent: O'zROO'MTV, 2007

3. N.A.Muslimov, Sh.S.Sharipov, O.A.Qoysinov. Mehnat ta'limi o'qitish metodikasi, kasb tanlashga yo'llash. Darslik T .:O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2014.

4. O'zbekiston Respublikasida o'quvchi-yoshlami kasb-hunarga yo'naltirish tizimini rivojlantirish konsepsiyasi. -Toshkent.: O 'quvchilami kasb-hunarga yo'naltirish va psixologik-pedagogik Respublika tashxis markazi. 2002.